

Zoo Praha otvírá Darwinův kráter

V sobotu 30. května otevře Zoo Praha Darwinův kráter – expozici tasmánské a australské fauny. Název expozice i pojetí její hlavní části je odvozeno od impaktního Darwinova kráteru, který se nachází na Tasmánii. Expozice představí více než dvě desítky druhů australské fauny. Nejvýznamnější ze všech obyvatel Darwinova kráteru jsou d'ábli medvědovití – označovaní také jako „tasmánští čerti“ –, kteří jsou největšími dravými vačnatci a patří k ohroženým druhům. Zoo Praha je teprve druhá v Evropě, která je získala přímo z Tasmánie. Návštěvnícky atraktivní však budou bezpochyby i další části expozice, zejména průchozí výběh klokanů.

V roce 2016 byla Zoo Praha vzhledem ke své vynikající chovatelské úrovni vybrána jako jedna z institucí, které by se měly podílet na záchranném programu ohrožených d'áblů medvědovitých. Pro jejich expozici byla vybrána lokalita mezi tehdy rozestavěným Rákosovým pavilonem, Ostrovem lemurů a Rezervací Bororo. Protože vybrané území je poměrně rozlehlé, rozhodlo se vedení zoologické zahrady, že zde najdou domov i další druhy.

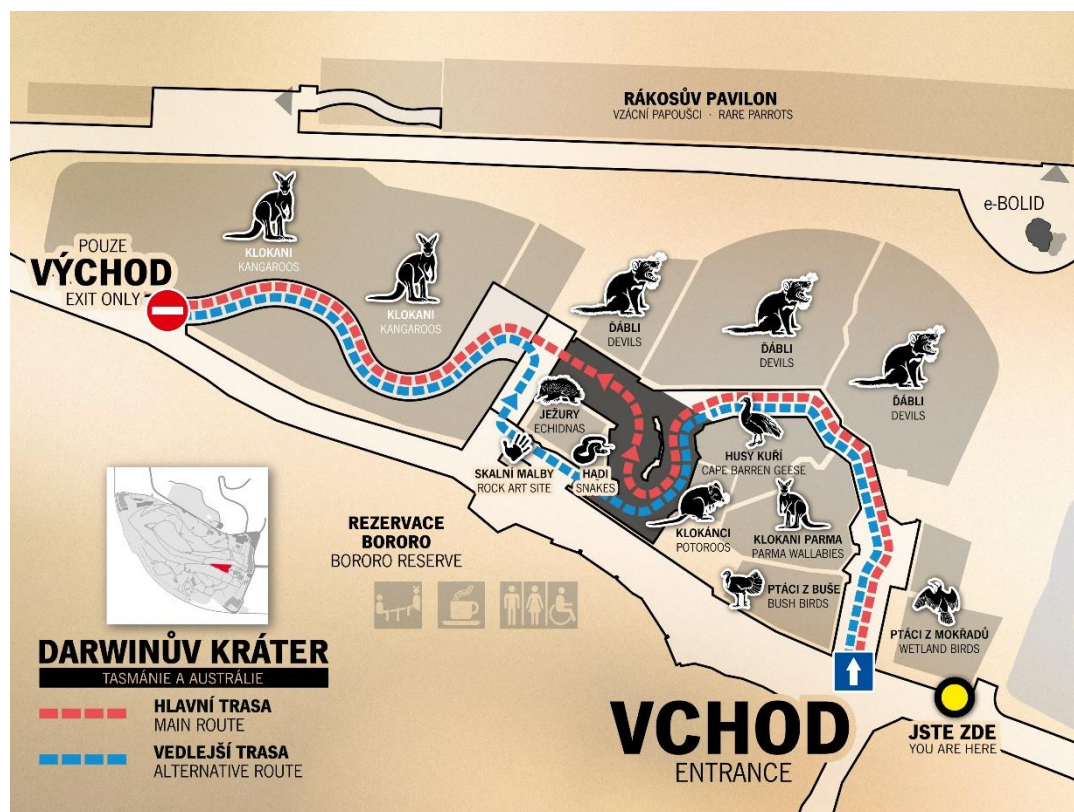
„Expoziční celek Darwinův kráter představuje jedinečné obyvatele Austrálie a především Tasmánie, v čele s d'áblý medvědovitými. Vedle nich zde našly domov také tři z pěti tasmánských druhů klokanů, vejcorodé ježury, dva zajímavé druhy australských hadů a více než desítka ptačích druhů,“ vypočítává ředitel Zoo Praha **Miroslav Bobek**.

Náměstek primátora hlavního města Prahy **Petr Hlubuček** uvádí: *„Mám radost, že se otevírá nový unikátní pavilon pro australská a zejména tasmánská zvířata. Věřím, že tak končí nepříjemné období, kdy musela zoologická zahrada zůstat pro veřejnost uzavřená, což s sebou neslo řadu komplikací. Asi nejvážnější pro chod zoologické zahrady byl výpadek příjmů ze vstupného, který činí asi 50 milionů korun. Ačkoliv výpadkem příjmů, přibližně ve výši 12 miliard, bude zasažena i samotná Praha, je nám jasné, že v rozpočtu hlavního města budeme muset najít dostatek prostředků na to, abychom zoologické zahradě výpadek příjmů dofinancovali,“* říká náměstek primátora Petr Hlubuček (STAN).

PLÁNEK EXPOZICE

VÝJIMEČNÍ DÁBLI MEDVĚDOVITÍ

Čtveřice d'áblů, která se zabydlela v Darwinově kráteru, přicestovala do Zoo Praha 3. prosince 2019 přímo z Tasmánie. Tři samičky a jeden samec se narodili v tasmánské chovné stanici Cressy a coby vyslanci svého druhu u nás mají pomáhat zvyšovat povědomí o krizi, v níž se jejich druh nachází.

Každý z našich čtyř d'áblů je osobnost a jméno každého z nich označuje v angličtině některý druh koření. Jeden od druhého se liší tvarem a rozsahem bílých skvrn, jedinečných jako otisk prstu. A samozřejmě i povahou.

Sumac („Škumpa“)

narozen 5. dubna 2018

Poznávacími znaky jsou přerušovaná bílá čára na hrudníku a hnědá špička ocasu. Zpočátku se choval bázlivě, odmítal opustit box a nevylezl ani při krmení. Postupně si ale začal zvykat a nyní je situace zcela opačná. Sumac je hned po Nutmeg nejmeně bojácné zvíře a můžeme ho společně s ní nejčastěji potkat ve výběhu i ve chvíli, kdy Ani-seed s Laurel utečou.

Nutmeg („Muškátový oříšek“)

narozena 3. dubna 2018

Nejprůbojnější a nejštíhlejší ze samic poznáte podle bílé náprsenky a pruhu na zadku. Nutmeg je hodně zvědavá, hravá a oproti ostatním asi i nejvíce vzteklá. Nemá ráda úklid s vodou. To začne přebíhat do jiného boxu a hledat suché místo. Pokud najde ve výběhu novou věc, snaží se jí hned zmocnit a co nejrychleji ji schovat do boxu. Baví ji zápolení s dřevěnou tyčí či proutěnou koulí.

Aniseed („Anýz“)

narozena 5. dubna 2018

Od ostatních d'áblů ji odlišuje bílá tečka na zadku a slabá bílá čárka na pravé přední noze a na hrudníku. Aniseed je plachá samice, která se k ostatním chová spíše odtažitě. Nejraději spí sama v boxu, kdežto ostatní mají docela rádi kontakt a většinou spí společně v jednom hnízdě.

Laurel („Bobkový list“)

narozena 13. března 2018

Laurel má téměř černé zbarvení, malou bílou skvrnu na hrudníku a tmavší obličej. Stejně jako Aniseed je bázlivější než Nutmeg. Nejvíce se to projevuje, když slyší nové zvuky nebo cítí neznámé pachy. To se pak snaží rychle ukryt v bezpečí nory. Pokud se jí něco nelíbí, protestuje tlumeným „auff“.

ZAJÍMAVOSTI O ĎÁBLECH

Ďábel medvědovitý – „tasmánský čert“ – je zřejmě nejvíce ikonickým obyvatelem Tasmánie a zdejším národním zvířetem. V zoo je tento neobyčejný masožravý vačnatec opravdovou raritou; Zoo Praha je jednou z nemnoha evropských zahrad, kde lze ďábly spatřit.

V přírodě žijí ďábli výhradně na Tasmánii, relativně chladném a lesnatém ostrově 240 kilometrů od australské pevniny. Jméno dostali nejspíše podle uší, které při rozrušení jako by rudě žhnuly, „ďábelského“ kvílení, kterým se ozývají, a „vznětlivosti“, s níž se pouštějí do častých, zdánlivě divokých rvaček.

Největší masožraví vačnatci

Ďáblové patří mezi vačnatce, tedy do příbuzenstva klokanů. Dovedou rozevřít tlamu do těžko uvěřitelných 80° a jediným stiskem drtit kosti. V poměru ke své velikosti mají zřejmě nejsilnější stisk ze všech savců. Přestože nepohrdnou živou kořistí, pokud ji zvládnou dostihnout a přemoci, jejich hlavní potravou jsou mršiny. Odklizením uhynulých zvířat pomáhají předcházet šíření infekcí. Na Tasmánii tak plní významnou funkci zdravotní policie.

Mlád'ata ve vaku

Novorození ďáblové váží sotva čtvrt gramu a připomínají maličká embrya. V jednom vrhu jich bývá i více než dvacet, ale přežijí nanejvýš čtyři – samice má totiž jen čtyři struky, ke kterým se mlád'ata pevně přisají. Svůj vývoj dokončují malí ďáblíci ve vaku na matčině břiše, který je vlastně kožním záhybem kolem struků, otevřeným směrem dozadu.

Ďáblové v ohrožení

V roce 1996 bylo poprvé zjištěno devastující onemocnění ďáblů – infekční rakovina obličeje. Nemoc se přenáší kousnutím, neexistuje proti ní lék a většinu zvířat nádor do půl roku zahubí. Do boje za záchranu ďáblů se zapojila místní vláda v rámci záchranného programu „Save the Tasmanian Devil Program“, jehož součástí bylo mimo jiné založení zdravé populace nenakažených zvířat na Maria Islandu – chráněném ostrově 4 km od tasmánského pobřeží, kam se rakovina nedostala.

KLOKANI VELCÍ JAKO ČLOVĚK I ÚPLNĚ MALÍ

V Darwinově kráteru návštěvníci uvidí tři z pěti tasmánských druhů klokanů – od maličkých až po ty největší, mezi něž mohou zájemci vstoupit přímo do výběhu.

Klokani jsou jednou z nejúspěšnějších skupin vačnatců. Žijí takřka kdekoli, od deštných lesů po vyprahlé pláně, na skalách, na stromech i v norách pod zemí.

Klokani obrovští a rudokrcí v průchozím výběhu

Ve společném průchozím výběhu, kde se mezi nimi mohou pohybovat návštěvníci, se zabydly dva druhy klokanů. **Klokan obrovský** je druhý největší druh klokanu po klokanu rudém – dospělý samec měří vestoje až 2 m a váží 60 kg (samice jsou výrazně menší). Jeho typickými znaky jsou široké ušní boltce a měkká, poměrně dlouhá srst. Klokan obrovský je společenský a jeho aktivita v přírodě je nejvyšší za úsvitu a soumraku.

Klokan rudokrký je středně velký druh klokanu a nejběžnější zástupce vačnatců chovaných v lidské péči. Je rozšířen ve východní Austrálii a na Tasmánii, kde se vyvinul samostatný poddruh známý jako klokan Bennettův, který je výborně přizpůsoben místnímu chladnějšímu podnebí. Oproti pevninskému poddruhu je větší a jeho srst je hustší a delší, méně živě zbarvená.

Klokan parma

Malý klokan parma měří jen kolem 50 cm a váží 4 kg. Zdržuje se hlavně v hustém podrostu a je aktivní za šera a v noci. Má zajímavou historii plnou omylů. Vyskytoval se ve vlhkých lesích chladnějších poloh mezi Sydney a Brisbane na východě Austrálie, ale v polovině minulého století byl považován za vyhubeného. Při eradikaci nepůvodních populací klokanů (zejména přemno-

ženého klokanu dama) na ostrově Kawau u Nového Zélandu zjistili ochranáři, že část tamních zvířat nejsou klokani dama, nýbrž klokani parma, kteří zde tak na poslední chvíli podruhé přežili. Následně byla znovuobjevena přežívající populace také v Austrálii, o té ale vzhledem ke skrytému životnímu stylu stále mnoho informací nemáme.

Klokánek krysí

Patří do čeledi klokánkovitých, menších příbuzných klokanů. Jeho oblíbeným prostředím jsou houštiny, a tak se s ním lze setkat hlavně v lesích. Stejně jako další druhy klokánků je mezi savci jedinečný tím, že jeho potravu tvoří z velké části houby, hlavně podzemní druhy, které v některých ročních obdobích představují i více než 80 % jídelníčku. Vzhledem k hrabavé aktivitě jsou klokánci

považováni za „inženýry ekosystému“. Rostlinám pomáhají nejen tím, že narušují horní vrstvu zeminy, ale zejména šířením mykorhizních druhů hub, které hrají zásadní roli díky symbióze s kořeny stromů. Na rozdíl od dalších druhů je klokánek krysí aktivní částečně i ve dne. Samice je březí 38 dní a rodí jedno mládě, které zůstává ve vaku 120–130 dní, načež ho samice odloží do hnízda z trávy.

JEŽURY – SAVCI, KTERÍ KLADOU VEJCE

Ježura australská je skutečně podivuhodný savec. Líhne se z vejce, na břiše se jí vytváří dočasný vak, bodlinami připomíná ježka, čichem a způsobem obživy mravenečníka a dovede vnímat elektrické pole.

Společně s paježurami a ptakopysky jsou ježury jedinými savci, kteří kladou vejce – řadíme je do skupiny takzvaných ptakořitných. Zvláštnosti jejich rozmnožování však vejci zdaleka nekončí. Na břiše totiž ježurám v době rozmnožování vzniká dočasný vak – a právě v něm samice své jediné vejce až do vylíhnutí nosí. Vylíhlé mládě mléko nesaje ze struku, ale matka mu ho volně roní kůží v oblasti takzvaného mléčného políčka.

Ježury jsou velmi plaché a při sebemenším náznaku nebezpečí se bleskurychle stočí do klubka nebo zahrabou tak, že z nich na povrch trčí jen pichlavé bodliny. Navíc jsou nesmírně silné a v hlíně se dovedou nohama vzpříčit, až je takřka nemožné vytáhnout je ven. To většinu predátorů odradí. Mládě je však v prvních týdnech po opuštění vaku zranitelné, proto zůstává během matčiných pochůzek ukryté v noře.

Hlavní potravou ježur jsou mravenci, termiti a hmyzí larvy. K jejich dobývání z podzemí jsou ježury skvěle vybavené. Mohutné drápy snadno rozhrabou půdu, tvrdé termitiště i trouchnivějící dřevo, trubicovitá bezzubá tlama se vmáčkne i do úzkých škvír a zbytek práce pak zastane dlouhý kmitající jazyk pokrytý vazkými slinami, kterým ježura hmyz slízává.

PTÁCI Z BUŠE I Z MOKŘADŮ

Ve dvou ptačích voliérách a jedné venkovní expozici představujeme v Darwinově kráteru více než desítku ptačích druhů typických pro australskou oblast.

Jsou mezi nimi taboni, kteří inkubují svá vejce podobně jako plazi, papoušci žlutoramenní hnízdící v termitištích, největší evropské hejno vzácně chovaných kormoránů černobílých, nápadně zbarvené husice australské nebo poláci hnědáví, kteří patří k australským endemity a v pražské zoo jsou novinkou.

Tabon lesní

Taboni jsou známí neobvyklou péčí o potomstvo. Samec nejprve vybuduje hnízdní kupu z rostlinného materiálu a zeminy, vysokou kolem 1 m a o průměru až 4 m. Jakmile samice snesou vejce, samec je urovná do kruhu špičkou dolů, přihrne a po celou dobu inkubace (až 52 dní) pečlivě hlídá teplotu uvnitř kupy. Vyvinutá „kuřata“ se musí sama dostat z kupy a vydat se do světa.

Husa kuří

Statná husa kuří měří 75–100 cm a váží až 6,5 kg. Vyskytuje se ve dvou oddělených územích – na jihozápadě a jihovýchodě kontinentu a na Tasmánii. Žije v trvalých párech a oba rodiče se podílejí na obhajobě teritoria a péči o mláďata. Vzájemné pouto je zvláště v době hnízdění utužováno ceremoniálem, při němž samec zahání případné soky a s hlasitým triumfálním pokřikem se pak vrací k samici, která se k jeho volání připojí. Od rodičů se tomuto rituálu učí i mláďata.

Papoušek žlutoramenný

Jedním z pozoruhodných druhů nové expozice je papoušek žlutoramenný. Domovinou tohoto drobného, jen něco málo přes 50 g vážícího papouška je Yorkský poloostrov na severu Austrálie. Kromě výrazného pohlavního dimorfismu se papoušci žlutoramenní vyznačují ojedinělou hnízdní biologii. Využívají termitiště, v kterých si hloubí chodby zakončené hnízdní norou. V Zoo Praha pro

ně vzniklo umělé termitiště se dvěma norami. Kolem každé z nich jsou zabudovány topné kabely, které dohřívají snůšku, když samice noru opustí.

Lelkoun soví

Ačkoliv je to poměrně velký pták (měří až 53 cm), zahlédnout ho je velmi obtížné. Je totiž aktivní v noci, kdežto ve dne sedí naprosto nehybně v koruně stromu a díky dokonalému krycímu zbarvení vypadá jako suchá větev. Krátký, široký zobák a štětinovitá pera kolem něj prozradí, že hlavní potravou lelkouna jsou malí živočichové – od hmyzu (který loví často v letu) přes žáby po drobné savce. S lelounem sovím se lze setkat takřka v celé Austrálii včetně Tasmánie, s výjimkou bezlesých oblastí a tropického lesa. Hnízdo je nepříliš pevná plošina z klacíků umístěná na vodorovné větvi.

Lelkouni vytvářejí trvalé páry, a tak i hnízdo připravují oba rodiče a oba se také podílejí na inkubaci vajec a krmení mláďat.

DVA MIMOŘÁDNÉ DRUHY AUSTRALSKÝCH HADŮ

Austrálie není jen nejmenší kontinent a země vačnatců – je to také světadíl hadů, obzvláště těch jedovatých. Žije jich zde dokonce více druhů než těch nejedovatých, což je celosvětový unikát.

V průchozí jeskyni Darwinova kráteru představíme zástupce australských stromových i jedovatých pozemních hadů.

Krajta kýlnatá

Je to velmi vzácný stromový had z malé oblasti v severozápadní Austrálii. Objeven byl až v roce 1981 a do roku 2007 bylo známo pouze deset jedinců. Obývá monzunové lesy v oblasti Kimberley, a tak má jeden z nejmenších areálů ze všech hadů na světě. Zdržuje se v korunách stromů nebo v jeskyních a je aktivní v noci. Naše krajty jsou potomci rodičů zabavených pašerákům.

Smrtonoš zmijí

Je australskou obdobou zmijí, kterým však není příbuzný; patří mezi korálovcovité hady. Smrtonoš zmijí je rozšířen hlavně v obydlených oblastech severní, východní a jižní Austrálie, kde obývá lesy, travnaté oblasti a vřesoviště. Loví bleskovým výpadem ze zálohy, červovitě se svíjející ocas mu slouží za návnadu. Početní stavy smrtonošů v přírodě klesají. Může za to úbytek vhodných biotopů a zavlčení predátorů, jako jsou lišky. Problémem jsou i ropuchy obrovské, které vypadají jako vhodná kořist, ale jsou pro hady smrtelně jedovaté. Pro oslabenou rozdrobenou populaci mohou být zničující i rozsáhlé požáry.

EXPOZICE INSPIROVANÁ SKUTEČNÝM KRÁTEREM

Označení Darwinův kráter není náhodné. Když padlo rozhodnutí o nové expozici a jejím umístění pod svahek, na němž se tyčí umělecky ztvárněný meteorit, nechali se architekti inspirovat skutečným kráterem, který se nachází na Tasmánii a je jedním z míst, kde v přírodě žijí d'ábli medvědovití.

Darwinův kráter je více než kilometr široká a dvě stě metrů hluboká prohlubeň v zemi, která pravděpodobně vznikla po dopadu meteoritu zhruba před 700–800 tisíci lety. Najdeme ho na západě Tasmánie, objeven byl až v roce 1972 a je velmi těžko přístupný – oblast je totiž dodnes téměř nedotčeným koutem divočiny (viz na snímku přímo z místa) a jako taková je součástí světového dědictví UNESCO.

Na rozdíl od turistů se návštěvníci Zoo Praha nebudou muset prodírat houštinami, brodit močály, přelézat padlé kmeny ani bojovat s pijavkami či komáry. Přesto zažijí autentický dojem pohledu do kráteru. Přístup k němu lemují dvě voliéry – jednak pro ptačí obyvatele mokřadů a sladkých vod, jednak pro ptáky křovinatého buše a suchých lesů. Poté cesta pokračuje dřevěnou stezkou, která prochází mezi výběhy pro d'ábly na jedné straně a pro vombaty na druhé a vede do vnitřních expozic. Nakonec návštěvníky provede průchozí expozicí klokanů.

Expoziční a chovatelské zajímavosti

Stavba Darwinova kráteru byla zahájena 18. dubna 2018. Budoucímu staveništi ustoupila expozice psounů a několik voliér takzvané Bažantnice.

Dominantní část komplexu představuje **chovatelské zařízení pro d'áblý medvědovité**. Kromě expozic zahrnuje i rozsáhlý prostor zázemí – jde o celkem sedm neexpozičních boxů a odstavný výběh. Za expozičními výběhy vede koridor, který umožní d'áblům přebíhat mezi oběma objekty. Pohybu d'áblů je věnována velká pozornost, protože jsou v noci hodně aktivní. Ve všech vnitřních prostorech jsou proto mimoúrovňové lávky, které dodávají boxům třetí rozměr.

Pro zimní období jsme ve výběhu nedaleko od návštěvnické cesty umístili vyhřívané kameny. Ve svahu jsou po vrstevnicích položené kmeny, pod kterými si d'áblové mohou budovat doupata. Také trsnaté trávy by se v budoucnu měly stát jejich oblíbeným úkrytem. Protože d'áblové jsou převážně noční zvířata, je prostor monitorován kamerovým systémem, který zaznamenává aktivitu v době nepřítomnosti chovatelů.

V přípravných chovatelů je prostor pro skladování mraženého krmiva (v případě d'áblů jde zejména o celé mražené králíky, dále drůbež, křepelky a porce jehňat či kůzlat s kůží i srstí) a ohřívače pro jeho rozmrazení.

Také další expozice v Darwinově kráteru mají svá specifika. Například **ježury** obývají zdánlivě pouze **vnitřní expozici**, její střecha se ale může ze dvou třetin odsunout a z expozice se rázem stává **venkovní výběh**. Ježury mají navíc pro hrabání k dispozici hluboké „jámy“ naplněné pískem a zeminou i vyhřívaná místa.

Novou koncepcí je **průchozí výběh klokanů obrovských a rudokrkých**. Návštěvníkům umožňuje pobyt v klokaním výběhu za přítomnosti zvířat. Klokani mají k dispozici jednoduchou stáj (za kterou jsou ještě neexpoziční stájky a dvorky, které sklouzí k oddělování a odchytu zvířat) a ve venkovním výběhu převážně travnaté plochy vymodelované tak, aby se ve výběhu nedržela vlhkost a byl dostatečně suchý. Na vybraných místech mají navíc k dispozici pískoviště, kde se mohou slunit.

Rostlinná složka expozice

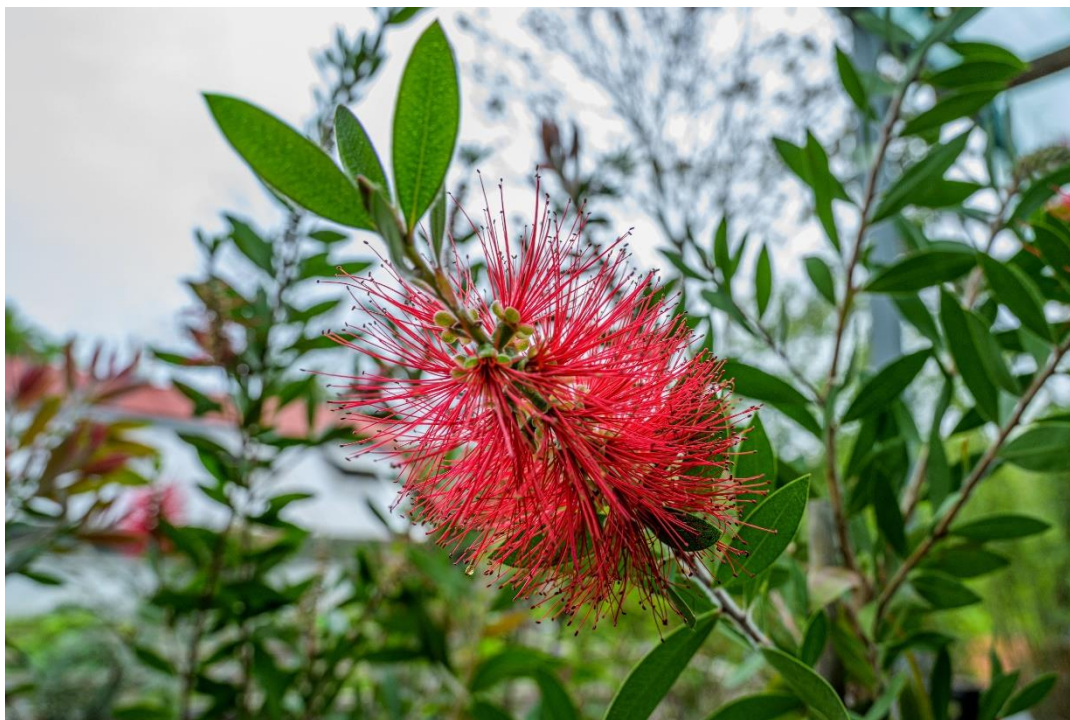
Autentický dojem z návštěvy Darwinova kráteru podtrhují vhodné výsadby. Pohledovou dominantou jsou zejména **stromové kapradiny**, které rostou na Tasmanii v horách a dodávají chladným mlžným lesům tu pravou atmosféru.

Ve výběhu dřáblů medvědovitých mohou návštěvníci spatřit dále například **blahovičník Gunnův**. Jde sice o jeden z nejotužilejších eukalyptů vůbec, ale i tak mu zahradníci budou muset před každou zimou vytvořit několik vrstev ochranného „kabátu“ z textilií a bublinkových fólií.

Za zmínku stojí také orchideje *Dendrobium kingianum*, které rostou ve spárách umělé skály, **rozvitec**, lidově zvaný klokani tlapky, či **štětkovec** s bohatým červeným květenstvím.

Darwinův kráter v číslech

Celková rozloha: 4 600 m²

Rozloha výběhů: klokani – 900 m², d'ábli – 600 m², husy a klokani – 225 m²

Rozloha voliéry ptáků: 120 m²

Náklady

Celková cena stavby Darwinova kráteru včetně všech dodatků dle smlouvy se zhotovitelem činí 78 147 196 Kč bez DPH.

INTERAKTIVNÍ SKALNÍ STĚNA

Na řadě míst Austrálie najdeme skalní stěny s kresbami a otisky vytvořenými mnoha generacemi původních obyvatel. Jednou z nich je Gulgurn Manja Shelter ve státě Victoria na jihu Austrálie. A právě ta inspirovala vznik skalní stěny, na níž mohou svůj otisk zanechat návštěvníci Darwinova kráteru v Zoo Praha.

Gulgurn Manja znamená v jazyce původních obyvatel „ruce mladých lidí“. Svou pravou dlaň, namočenou do červeného okru, sem totiž otiskovaly generace dětí ve věku 8 až 12 let. Kromě toho jsou zde také prstem malované stopy emuů a čáry. Nejstarší z obrazců možná vznikly před více než 20 tisíci lety. Jedná se tak o významnou lokalitu aboridžinského kulturního dědictví.

Návštěvníci Zoo Praha na náměstíčku mezi Darwinovým kráterem a Rezervací Bororo najdou „skalní“ stěnu, která má svůj předobraz právě v Gulgurn Manja. Pomocí barevné hlíny zde mohou vytvářet vlastní skalní malby.

KOMENTOVANÁ SETKÁNÍ

Počínaje nedělí 31. května budou v Darwinově kráteru probíhat komentovaná krmení a setkání. V průchozím výběhu se návštěvníci mohou každý den **v 10.30** těšit na **komentovaná krmení klokanů obrovských a klokanů rudokrkých**.

A až do srpna jsou v plánu denně **od 15.00** také **setkání u d'áblů medvědovitých**. V září potom ve stejném čase pouze o víkendech a svátcích.

ORIGINÁLNÍ SUVENÝRY

Na [e-shopu Zoo Praha](#) budou nově v prodeji **speciální řady suvenýrů a oblečení** inspirovaných aboridžinským uměním, Tasmánií a australskou faunou.

